

SPOLOČNÁ BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA

Spoločná bezpečnostná a obranná politika (SBOP) stanovuje rámec politických a vojenských štruktúr EÚ a vojenských a civilných misií a operácií v zahraničí. Globálna stratégia EÚ 2016 určuje stratégiu SBOP, zatiaľ čo Lisabonská zmluva objasňuje inštitucionálne aspekty a posilňuje úlohu Európskeho parlamentu. SBOP nedávno prešla zásadnými strategickými a operačnými zmenami, aby dokázala čeliť bezpečnostným výzvam a reagovať na naliehanie občanov na aktívnejšiu činnosť EÚ.

PRÁVNY ZÁKLAD

Spoločná bezpečnostná a obranná politika (SBOP) je neoddeliteľnou súčasťou spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) Únie^[1]. Rámec SBOP tvorí Zmluva o Európskej únii (ZEÚ). V článku 41 je načrtnuté financovanie SZBP a SBOP, pričom bližší opis politiky možno nájsť v hlave V kapitole 2 oddiele 2 článkoch 42 – 46 (Ustanovenia o spoločnej bezpečnostnej a obrannej politike), ako aj v protokoloch č. 1, 10 a 11 a vo vyhláseniach 13 a 14. Konkrétna úloha Európskeho parlamentu v rámci SZBP a SBOP je vymedzená v článku 36 ZEÚ.

USTANOVENIA ZMLUVY O SBOP

Rozhodnutia týkajúce sa SBOP prijíma Európska rada a Rada Európskej únie (článok 42 ZEÚ). Tieto rozhodnutia sa prijímajú jednomyselne, až na niektoré dôležité výnimky týkajúce sa Európskej obrannej agentúry (EDA, článok 45 ZEÚ) a stálej štruktúrovanej spolupráce (PESCO, článok 46 ZEÚ), v prípade ktorých sa uplatňuje väčšinové hlasovanie. Návrhy rozhodnutí zvyčajne predkladá vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorý zastáva aj funkciu podpredsedu Európskej komisie (VP/PK, v súčasnosti Federica Mogherini).

Lisabonská zmluva zaviedla pojem európskej politiky v oblasti spôsobilosti a vyzbrojovania (článok 42 ods. 3 ZEÚ) a prepojila SBOP s ďalšími politikami Únie stanovením požiadavky, aby EDA v prípade potreby pracovala v spojení s Komisiou (článok 45 ods. 2 ZEÚ). Týka sa to najmä politik Únie v oblasti výskumu, priemyslu a kozmického priestoru, v ktorých má Parlament v porovnaní s minulosťou právomoc vyvíjať oveľa výraznejší vplyv na SBOP.

[1]Pozri hlavu V (Všeobecné ustanovenia o vonkajšej činnosti Únie a osobitné ustanovenia o spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike – SZBP) Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ); pozri tiež informačný list [5.1.1](#) o zahraničnej politike EÚ.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Parlament má právo kontrolovať SBOP a iniciatívne sa v tomto smere obrátiť na VP/PK a Radu (článok 36 ZEÚ). Vykonáva tiež kontrolu nad rozpočtom pre túto politiku (článok 41 ZEÚ). Dvakrát ročne uskutočňuje rozpravu o pokroku vo vykonávaní SZBP a SBOP a prijíma správy: jednu o SZBP, ktorú vypracúva Výbor pre zahraničné veci (AFET) a v prípade potreby do nej zaradí faktory týkajúce sa SBOP, a jednu o SBOP, ktorú vypracúva Podvýbor pre bezpečnosť a obranu (SEDE).

Od roku 2012 Európsky parlament a národné parlamenty členských štátov organizujú dvakrát do roka medziparlamentné konferencie, na ktorých sa prerokúvajú otázky SZBP. Medzinárodnú spoluprácu v týchto oblastiach stanovuje Protokol č. 1 k Lisabonskej zmluve, ktorý vymedzuje úlohu národných parlamentov v EÚ.

V dôsledku inovácií obsiahnutých v Lisabonskej zmluve vznikla príležitosť zlepšiť politickú súdržnosť SBOP. Hlavnú inštitucionálnu úlohu prevzala VP/PK, ktorá predsedá Rade pre zahraničné veci, keď zasadá v zložení z ministrov zahraničných vecí (rozhodovací orgán SBOP EÚ), a riadi EDA. Politický rámec pre konzultácie a dialóg s Parlamentom sa vyvíja tak, aby sa Parlament mohol v plnej miere podieľať na rozvíjaní SBOP. Podľa Lisabonskej zmluvy je Parlament partnerom, ktorý utvára vonkajšie vzťahy Únie a podieľa sa na riešení úloh uvedených v Správe o vykonávaní Európskej bezpečnostnej stratégie z roku 2008: „V moderných demokraciách, v ktorých zohrávajú pri tvarovaní politiky významnú úlohu médiá a verejná mienka, predstavuje záväzok voči verejnosti dôležitý prvok pre dodržanie našich záväzkov v zahraničí. Vysielame policajných a justičných odborníkov a vojakov do nestabilných zón po celom svete. Úlohou vlád, parlamentov a inštitúcií EÚ je vysvetliť, ako to prispieva k bezpečnosti doma.“

OBLASTI ZÁUJMU EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Parlament usporadúva pravidelné diskusie, vypočutia a semináre týkajúce sa napríklad týchto tém: civilné a vojenské misie SBOP, medzinárodné krízy s bezpečnostnými a obrannými dôsledkami, multilaterálne rámce pre otázky bezpečnosti, kontroly a nešírenia zbraní, boj proti terorizmu a organizovanej trestnej činnosti, osvedčené postupy na zvýšenie účinnosti bezpečnosti a obrany a vývoj právnych a inštitucionálnych aspektov EÚ v týchto oblastiach.

V nadväznosti na vyhlásenie VP/PK o politickej zodpovednosti z roku 2010 sa Parlament spolu s Radou, Európskou službou pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) a Komisiou zúčastňuje na pravidelných spoločných konzultačných stretnutiach zameraných na výmenu informácií. Vzhľadom na kľúčovú úlohu Organizácie Severoatlantickej zmluvy (NATO) pri zaisťovaní európskej bezpečnosti sa Parlament zúčastňuje na parlamentnom zhromaždení NATO s cieľom rozvíjať vzťah medzi EÚ a NATO a zároveň rešpektovať nezávislú povahu oboch organizácií.

SBOP: RÝCHLO SA VYVÍJAJÚCA POLITIKA

Hoci SBOP sa v prvých rokoch po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy v roku 2009 podstatne nezmenila, má výrazný potenciál vývoja z politického aj inštitucionálneho hľadiska.

V júni 2016 predložila VP/PK Európskej rade Globálnu stratégiu pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie na rok 2016. V stratégii sa uvádza päť priorít zahraničnej politiky EÚ: bezpečnosť Únie, odolnosť štátov a spoločností na východ a na juh od EÚ, rozvoj integrovaného prístupu ku konfliktom, kooperatívne regionálne usporiadania a globálne riadenie pre 21. storočie. Vykonávanie globálnej stratégie EÚ sa každoročne preskúmava v konzultácii s Radou, Komisiou a Parlamentom.

Členské štáty 16. septembra 2016 v Bratislave opätovne potvrdili svoj zámer posilniť spoluprácu EÚ v oblasti vonkajšej bezpečnosti a obrany. Následným krokom bolo prijatie tzv. zimného balíka opatrení v oblasti obrany, ktorý pozostáva z troch iniciatív.

V novembri 2016 predložila VP/PK Rade najprv [plán vykonávania v oblasti bezpečnosti a obrany](#), ktorého zámerom je zrealizovať víziu formulovanú v globálnej stratégii EÚ. V pláne sa stanovuje 13 návrhov opatrení, napríklad: vykonávanie koordinovaného výročného preskúmania v oblasti obrany (CARD) s dôrazom na výdavky (skúšobné preskúmanie bolo ukončené v roku 2018 a prvý úplný cyklus sa začne na jeseň 2019), zlepšenie rýchlej reakcie EÚ využitím okrem iného bojových skupín EÚ a nová jednotná stála štruktúrovaná spolupráca (PESCO) členských štátov, ktoré chcú v oblasti bezpečnosti a obrany prijať ambicióznejšie záväzky.

VP/PK predstavila 30. novembra 2016 členským štátom [akčný plán v oblasti európskej obrany](#), ktorý zahŕňa kľúčové návrhy týkajúce sa Európskeho obranného fondu so zameraním na výskum v oblasti obrany a rozvoja spôsobilostí. V decembri 2016 Rada prijala závery, v ktorých schvaľuje plán na presadzovanie rozhodnutí o spolupráci medzi EÚ a NATO prijatých vo Varšave (42 návrhov). Tieto tri plány (niekedy označované aj ako zimný balík opatrení v oblasti obrany) spoločne predstavovali významný krok smerom k vykonávaniu Lisabonskej zmluvy v oblasti bezpečnosti a obrany. Umožnili preukázať schopnosť EÚ rýchlo a dôsledne reagovať na požiadavky tých členských štátov, ktoré prejavili silnú politickú vôľu napredovať.

Parlament dôsledne preukazuje vôľu konať a presadzovať politické iniciatívy v tejto oblasti. Navrhol, aby EDA uskutočnila pilotný projekt zameraný na výskum v oblasti SBOP v súvislosti s vojenskými požiadavkami. Po ukončení pilotného projektu nasledovala prípravná akcia pre výskum v oblasti obrany s investíciou vo výške 90 mil. EUR na obdobie 2017 – 2019. Najnovšie návrhy Komisie na financovanie iniciatívy na podporu výskumu a technológií v oblasti obrany na obdobie po roku 2020 ukazujú, že iniciatíva Parlamentu zohrala v tomto dôležitom procese významnú úlohu.

2017 AŽ 2019: KLÚČOVÝ VÝVOJ V OBLASTI SBOP

Európska rada preskúmala v marci 2017 dosiahnutý pokrok a vyzdvihla vytvorenie [útvaru pre plánovanie a vedenie vojenských operácií](#) (MPCC), čo je nová štruktúra na zlepšenie schopnosti EÚ rýchlejšie, účinnejšie a plynulejšie reagovať, pokiaľ ide

o plánovanie a realizáciu nevykonných vojenských misií. MPCC v súčasnosti dohliada na tri misie (v Mali, Somálsku a Stredoafrickej republike) a mal by byť pripravený riadiť výkonnú vojenskú operáciu do roku 2020. Rada taktiež konštatovala pokrok v ďalších oblastiach, napríklad zriadenie Európskeho mierového nástroja, ktorého cieľom je zvýšiť účinnosť misií EÚ, podporiť príslušných partnerov a prispieť k mierovým operáciám.

Rada 6. marca 2018 prijala [plán](#) vykonávania stálej štruktúrovanej spolupráce, v ktorom sa stanovilo strategické riadenie a usmernenie, ako štruktúrovať ďalšiu prácu na procesoch a riadení. V súčasnosti sa pracuje na [34 projektoch](#), na ktorých sa zúčastňuje 25 členských štátov. Parlament vo svojom [uznesení](#) o výročnej správe o vykonávaní SZBP^[2] z roku 2018 zdôraznil svoje presvedčenie, že zriadenie stálej štruktúrovanej spolupráce, koordinovaného výročného preskúmania v oblasti obrany a Európskeho obranného fondu členským štátom pomôže posilniť spoluprácu v oblasti obrany a účinnejšie vynakladať rozpočtové prostriedky na obranu. Parlament taktiež žiadal, aby sa vo [viacročnom finančnom rámci](#) (VFR) na roky 2021 – 2027 k dispozícii poskytli dostatočné finančné prostriedky na ESVČ a aby EÚ svoje zdroje sústredila na strategické priority. V uznesení sa tiež zdôrazňuje, že do kontroly a strategického riadenia týchto nástrojov treba primerane zapojiť Parlament.

V auguste 2018 Komisia zriadila [Program rozvoja európskeho obranného priemyslu](#) (EDIDP), ktorý je zameraný na podporu konkurencieschopnosti a inovačnej kapacity obranného priemyslu Únie. V decembri 2018 [vedúci predstavitelia EÚ](#) uznali pokrok dosiahnutý v oblasti bezpečnosti a obrany, napr. pokiaľ ide o rozšírenie [paktu o civilnej SBOP](#). V máji 2019 Komisia a ESVČ predložili [spoločný akčný plán](#) na uľahčenie vykonávania paktu o civilnej SBOP. V júni 2019 prijala Rada [závery](#) nadväzujúce na diskusiu o stave globálnej stratégie EÚ. V rámci týchto záverov Rada odporučila úplnú implementáciu prostriedkov Európskeho obranného fondu, čím sa posilní obranný priemysel a technológie EÚ. V tretej [správe o globálnej stratégii](#), ktorá bola uverejnená v októbri 2019, sa vyzýva na vyvíjanie ďalšieho úsilia v oblasti európskej obrannej technologickej a priemyselnej základne. Zdôrazňuje sa v nej aj pokrok, ktorý EÚ dosiahla pri prekonávaní prekážok brániacich vojenskej mobilite.

Vzťah medzi EÚ a NATO v oblasti bezpečnosti a obrany zostáva aj naďalej silný. V nadväznosti na [spoločné vyhlásenie](#) EÚ a NATO z roku 2016 o strategickom partnerstve tieto dve organizácie v júli 2018 podpísali dodatočné [vyhlásenie](#), v ktorom sa dohodli na rozšírení rozsahu svojej spolupráce. V júni 2019 VP/PK a generálny tajomník NATO uverejnili [správu](#) o vykonávaní 74 spoločných návrhov a o výsledkoch, ktoré sa v tejto súvislosti dosiahli. Vo svojom [prejave](#) v októbri 2019 bývalá VP/PK Federica Mogherini uviedla, že „strategická autonómia a spolupráca s našimi partnermi – počnúc NATO – tvorí dve strany tej istej mince“, čím vysvetlila, ako je partnerstvo EÚ s NATO dôležité z hľadiska úspešného uplatňovania prístupu založeného na „kooperatívnej autonómii“^[3].

EÚ a NATO intenzívne bojujú proti hybridným a kybernetickým hrozbám. Spolu vytvorili Európske centrum excelentnosti pre boj proti hybridným hrozbám, ktoré

[2] Prijaté texty, [P8_TA\(2018\)0513](#).

[3] Týmto vyjadrením pani Mogherini poukazuje na schopnosť EÚ spolupracovať s NATO a ďalšími partnermi bez toho, aby bola ohrozená jej vlastná strategická autonómia v oblasti obrany a bezpečnosti.

sídli v Helsinkách. EÚ okrem toho zaviedla sankcie týkajúce sa chemických a kybernetických hrozieb a vytvorila stredisko pre hybridné hrozby, ktoré vypracúva strategickú analýzu. Vďaka verejno-súkromným partnerstvám Komisie sa očakáva, že v roku 2020 sa do kybernetickej bezpečnosti vynaložia investície vo výške 1,8 mld. EUR.

Parlament sa v rámci svojich právomocí naďalej usiluje o splnenie cieľov EÚ ako subjektu zaisťujúceho bezpečnosť účinným a viditeľným spôsobom, ako to žiadajú občania EÚ. V období od februára do marca 2019 Parlament opätovne zdôraznil svoju podporu stálej štruktúrovanej spolupráce, koordinovaného výročného preskúmania v oblasti obrany, Európskeho obranného fondu a Európskeho mierového nástroja. V apríli 2019 prijal [čiasočnú dohodu](#) o nariadení o Európskom obrannom fonde na roky 2021 – 2027, pričom citlivá otázka účasti tretích krajín bola ponechaná na rozhodnutí členských štátov.

Jérôme Legrand
11/2019

